

УДК 539.3

ВИЗНАЧЕННЯ ГРАНИЧНОГО НАВАНТАЖЕННЯ ДЛЯ ОРТОТРОПНОЇ БАЛКИ–СМУГИ З КРАЙОВОЮ ТРІЩИНОЮ

Володимир Шваб'юк, Віктор Захарчук,
Роман Казмірчук, Дмитро Ткачук

Луцький національний технічний університет

v.shvabyuk@gmail.com, viktor_zakharchuklntu@gmail.com

Розглянуто згин ортотропної балки–смуги довжини $2L$ за розподіленого навантаження q , яку послаблено короткою крайовою тріщиною довжини l у розтягнутій зоні. Потрібно знайти граничне значення q^* розподіленого навантаження для балки та його залежність від характеристик ортотропії. Для розрахунку використано уточнену модель згину коротких ортотропних балок–смуг [3] та силовий критерій руйнування Дж. Ірвіна [1, 2]. Згідно з такою моделлю, нормальне напруження σ_x у шарнірно закріпленій на краях $x = \pm L$ балці описується співвідношенням [3]:

$$\sigma_x = \frac{M_x}{I} z + \frac{z}{I} \left(\frac{z^2}{3} - \frac{h^2}{5} \right) \left(\alpha^2 q - \varepsilon_2 h^2 \frac{5}{4} \frac{E_x}{E'} q'' \right).$$

Тут $\varepsilon_1 = 0,1(8\alpha^2 + 5\nu'')$, $\varepsilon_2 = 0,2(1 - \nu''G'/E_x)$, $\alpha^2 = E_x/2G' - \nu''$, $M_x = t \int_{-h}^h z \sigma_x dz = -E_x I w'' - \varepsilon_1 h^2 q -$ згинальний момент; $I = 2th^3/3$ – момент інерції прямокутного поперечного перерізу балки розмірами $2h \times t$, E_x , E' , G' , ν'' – модулі Юнга, модуль зсуву і Пуассонів коефіцієнт матеріалу балки відповідно у напрямках осей Ox і Oz .

Для балки прямокутного перерізу максимальне значення зведеного максимального напруження $\sigma_x(\pm h)$ описується залежністю:

$$\bar{\sigma}_x^{max} = \frac{\sigma_x}{\tilde{q}} = \pm \left(\frac{3}{4} \frac{l^2}{h^2} + \frac{1}{5} \alpha^2 \right) = \frac{3}{4} \frac{l^2}{h^2} k_\sigma, \quad k_\sigma = 1 + \frac{4\alpha^2}{15} \frac{h^2}{l^2}, \quad \tilde{q} = q/t. \quad (1)$$

Для коротких тріщин ($l \ll h, t$) з використанням розв'язків [1, 2] задача визначення граничного навантаження $q^* = \tilde{q}$ зводиться до розв'язання рівняння, отриманого зі силового критерію Дж. Ірвіна [1, 2]:

$$K_I^* = K_{IC}, \quad \text{або} \quad \sigma_x^*(q^*, h) \sqrt{\pi l} Y(l/2h) = K_{IC}, \quad (2)$$

де K_{IC} – критичне значення коефіцієнта інтенсивності напружень (в'язкість

руйнування) – стала матеріалу; $\sigma_x^*(q^*, h)$ – нормальне напруження у волокні бруса ($x = 0, z = h$), через яке проходить тріщина; $Y(l/2h)$ – функція форми та розмірів об'єкта.

У першому наближенні [1, 2] приймаємо $Y(l/2h) = 1.12$. Тоді з використанням (1), (2) визначаємо граничне значення $q_{K_C}^*$ розподіленого навантаження для балки, послабленої тріщиною $q_{K_C}^* = 4h^2 K_{IC} / (3.26L^2 k_\sigma \sqrt{\pi l})$.

Для перевірки достовірності отриманих аналітично результатів Я.М. Пастернаком методом скінченних елементів розв'язано задачу для ізотропної смуги з одночасним підбором функції форми та розмірів об'єкта у вигляді кубічної параболи:

$$Y(\zeta) = 1.102 - 0.645\zeta + 0.909\zeta^2 + 3.859\zeta^3, \quad \zeta = l/2h. \quad (3)$$

Для $\zeta \leq 0.2$ відмінність між значеннями $Y(\zeta)$ з формул (3) та 1.12 знаходиться в межах $4\% \div 5\%$. Для відношень $\zeta = 0.4 \div 0.5$ величина $Y(\zeta) = 1.2 \div 1.5$, тобто значно перевищує значення 1.12. Знайдено величини граничного навантаження $q_{K_C}^*$ для ізотропного матеріалу – сталі СТ3 ($\alpha^2 = 1$) з в'язкістю руйнування $K_{IC} = 22 \text{ МПа} \sqrt{\text{м}}$ і композитного склопластику 27-63С ($\alpha^2 = 4$) з $K_{IC} = 27,1 \text{ МПа} \sqrt{\text{м}}$. Обчислення виконано для тріщини завдовжки $l = 1 \text{ см}$ при $L = 1 \text{ м}$, $L/h = 3; 5$. Величину $q_{K_C}^*$ пораховано також і для $l = 0$ (відсутності тріщини). Аналіз отриманих результатів показує, що граничні навантаження $q_{K_C}^*$ для ізотропної балки–смуги з тріщиною приблизно удвічі, а для ортотропної – у 3.5 рази менші своїх аналогів для балок без тріщин.

1. *Механика разрушения и прочность материалов: Справ. пособие: В 4-х т. / Под общей ред. Панасюка В.В. – Киев: Наук. думка, 1988. – Т. 1: Основы механики разрушения / Панасюк В.В., Андрейкив А.Е., Партон В.З. – 1988. – 488 с.; Т. 2: Коэффициенты интенсивности напряжений в телах с трещинами / Саврук М.П. – 1988. – 620 с.*
2. *Справочник по коэффициентам интенсивности напряжений: В 2-х т. Пер. с англ. / Под ред. Ю. Мураками. – М.: Мир, 1990. – 1016 с.*
3. *Шваб'юк В.І., Ротко С.В., Шваб'юк В.В. Математичні моделі деформування композитних плит і балок: контактна взаємодія із штампами та основами. Вплив тріщин: Монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2022. – 804 с.*

DETERMINATION OF THE CRITICAL LOAD FOR AN ORTHOTROPIC BEAM-STRIP WITH AN EDGE CRACK

The bending of an orthotropic beam-strip, which is weakened by a short edge crack in the stretched zone, is considered under a distributed load. The refined bending model of short orthotropic beams-strips and a strength fracture criterion were used for the construction a solution to the considered problem.